

ДОДАТОК

Ведення справ (кейс-менеджмент) та діти з інвалідністю

Діти з обмеженими можливостями - це особи віком до 18 років, які страждають на такі тривалі фізичні, розумові, інтелектуальні або сенсорні порушення, що при зустрічі цими людьми різних бар'єрів ці порушення можуть перешкоджати повній та ефективній участі у суспільстві нарівні з іншими.¹

Травми, пов'язані з конфліктом: діти можуть зазнати як прямих, так і непрямих травм, пов'язаних з конфліктом, які можуть призвести до того, що дитина відчуває інвалідність.

- *Прямі травми* - це ті, які отримала дитина під час бойових дій, наприклад, при спробі втекти від інциденту або під час гри з вибухонебезпечними предметами.
- Діти також можуть постраждати *опосередковано*, наприклад, травми або стани здоров'я, які не отримали належної медичної допомоги через перебої у наданні регулярних медичних послуг.

За оцінками, інваліди становлять 16% населення світу.² У гуманітарному контексті вони можуть становити набагато більший відсоток. В Україні немає достовірних не узагальнених даних про інвалідність, особливо у дітей.

Діти з інвалідністю є одними з найбільш маргіналізованих людей у постраждалих від кризи громадах і непропорційно постраждали від конфліктних та надзвичайних ситуацій. Дослідження показують, що вони в три-чотири рази частіше переживають насильство, ніж діти без інвалідності.³ Вони можуть відчувати себе мішенню через свою інвалідність, і вони не завжди можуть зрозуміти, що таке, наприклад, насильство або як вони можуть захистити себе або навіть як повідомляти. Діти з обмеженими можливостями або й без них часто мають обмежені можливості у прийнятті рішень, а рівень їх залежності від опікунів (або інших довірених доглядачі) робить їх додатково вразливими, особливо якщо порушник є їх опікуном або іншим членом сім'ї або громади.

Багато проблем захисту дітей, з якими стикаються діти з інвалідністю, подібні до тих, з якими стикається будь-яка дитина, хоча у випадку дітей з інвалідністю вони можуть бути посилені дискримінацією, нерозумінням їхніх проблем та припущеннями, часто пов'язаними з інвалідністю. Негативне ставлення сімей, постачальників послуг, однолітків та членів громади є найбільшою перешкодою для доступу дітей з обмеженими можливостями до безпечних та ефективних послуг та допомоги з кейс-менеджменту їхніх справ. Це є ключовим викликом для забезпечення рівноправних послуг для цієї категорії населення в Україні, оскільки світові дані свідчать про те, що сім'ї та громади можуть бути найважливішим посередником у доступі до послуг для дітей з обмеженими можливостями.

Діти з обмеженими можливостями особливо вразливі в надзвичайних ситуаціях через сполучення різних бар'єрів для безпеки та захисту. Державні органи повинні забезпечити, щоб діти не розлучалися з батьками на підставі інвалідності дитини або одного або обох батьків.⁴ Однак дітей з обмеженими

¹ Конвенція ООН з прав людей з інвалідністю. Стаття 1. United Nations Convention on the Rights of Persons with Disabilities, Article 1.

² Глобальний звіт про справедливість у сфері охорони здоров'я для осіб з інвалідністю, ВООЗ, 2022 р.

³ Керівні принципи МПК щодо залучення осіб з інвалідністю до гуманітарної діяльності. IASC. 2019).

⁴ Конвенція Організації Об'єднаних Націй про права інвалідів, стаття 23 (4)

можливостями часто є першими, кого залишають або з ким сім'ї розлучаються на тривалий час. Діти з інвалідністю часто поміщаються в установи, де вони можуть піддаватися ризику жорстокого поводження, експлуатації та занедбання догляду за ними. Такі установи часто мають низькі стандарти догляду та відсутність моніторингу, що пояснюється

відсутністю достатніх ресурсів.⁵ В Україні діти з більшими вадами здоров'я стикнулися з найбільшим тягарем підвищеної небезпеки, оскільки вони часто залишалися в установах у зонах активного конфлікту, тоді як діти з меншими вадами здоров'я або без інвалідності з того ж закладу були переміщені до більш безпечних локацій.⁶ Без належного догляду та підтримки опікунів або інших дорослих такі ситуації можуть призводити до руйнівних довгострокових психологічних та фізичних наслідків для цих дітей.

Діти знаходяться в фізичній небезпеці, особливо в районах активних бойових дій, і в 2022 році повідомлялося про поранення близько 800 дітей⁷ (хоча фактичні цифри можуть бути значно вищими). Відсутність медичних, реабілітаційних та інших допоміжних послуг може призводити до серйозних та довгострокових наслідків для постраждалих дітей та підвищувати ризик розвитку хронічних фізичних та психологічних порушень, тим самим позбавляючи дітей реалізації їхніх прав, наприклад, доступу до освіти та самостійного життя, та наражати їх на ризик вступу до циклу бідності з інвалідністю.

Цей Додаток має на меті забезпечити деякі належні практики для суб'єктів ведення справ (кейс-менеджерів) та уточнити ролі та обов'язки ключових організацій - членів Робочої групи з кейс-менеджменту (РГКМ) у наданні послуг з ведення справ для дітей з обмеженими можливостями, що включає координацію цих справ з компетентними державними органами.

Всі суб'єкти кейс-менеджменту повинні застосовувати **Керівні принципи** при роботі з дітьми з обмеженими можливостями.⁸

- Вживати всіх необхідних заходів для забезпечення повного здійснення дітьми-інвалідами всіх прав та основних свобод людини і громадянина нарівні з іншими дітьми.
- У всіх діях, що стосуються дітей-інвалідів, найкращі інтереси дитини повинні бути враховані першочергово.
- Забезпечувати, щоб діти-інваліди мали право вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що їх стосуються, при цьому їх поглядам надається належна увага відповідно до їхнього віку та зрілості, нарівні з іншими дітьми, і їм надається допомога щодо їхньої інвалідності та відповідна їхньому віку допомога для реалізації цього права.

Ролі та обов'язки, пов'язані з загальним процесом ведення справ (процесом кейс-менеджменту)

Після того, як дитина була ідентифікована як дитина з інвалідністю (включаючи травми, пов'язані з конфліктом), яка обмежує її здатність функціонувати фізично або соціально, дитину слід направити до служб ведення справ по проблемах людей з інвалідністю, щоб визначити, які цільові втручання необхідні. Члени РГКМ повинні направляти дітей з обмеженими можливостями до компетентних суб'єктів національної системи захисту дітей (на місцевому рівні) для координації або повної передачі справи. Залежно від спроможності компетентного державного органу та/або угоди про залучення,

⁵Керівні принципи МПК щодо залучення осіб з інвалідністю до гуманітарної діяльності. IASC. 2019).

⁶Залишені на самоті під час війни: небезпеки, з якими стикаються діти з інвалідністю в дитячих будинках України, Міжнародна організація з прав інвалідів (DRI), 2022

⁷Огляд гуманітарних потреб України (HNO) 2023

⁸Стаття 7 Конвенції ООН про права інвалідів. 2006.

суб'єкти ведення справ з гуманітарної допомоги інвалідам можуть надавати підтримку на різних етапах ведення цих справ.

Сервіс	Залучені організації
Ведення справ/соціальні послуги	Служба у справах дітей (Мінсоцполітики), Центри соціального обслуговування (Мінсоцполітики), члени РГКМ (СМВГ) з досвідом ведення справ дітей з інвалідністю
Виявлення та діагностика інвалідності	Міністерство охорони здоров'я (лікарні, інші заклади охорони здоров'я тощо)
Реабілітаційні послуги для осіб з інвалідністю	Міністерство соціальної політики
Лікування травм	Міністерство охорони здоров'я (лікарні, заклади охорони здоров'я тощо)
Реабілітаційні послуги для осіб з травмами	
Надання допоміжних засобів для мобільності та протезів	

Див. [Перелік організацій осіб з інвалідністю в Україні](#) – який включає контактні дані об'єднань батьків дітей з інвалідністю.

Див. також шляхи направлення дітей до служб гуманітарного захисту, які надають огляд різних послуг та контактні дані організацій та компетентних державних органів у відповідних географічних місцях.

Див. також інші Додатки до Рекомендації (Розділ 7), які надають відповідну інформацію для працівників з ведення справ дітей з інвалідністю та питань захисту дітей.

Деякі передові практики для суб'єктів кейс-менеджменту, коли вони беруть участь:

- Підтримка впровадження процедур для виявлення дітей з обмеженими можливостями та направлення їх до відповідних служб. Це також включає дітей, які найбільше ризикують бути ізольованими від решти спільноти. Кожна дитина має різні потреби і здібності. У всіх діях, що стосуються дітей з інвалідністю, найкращі інтереси дитини повинні бути враховані першочергово.
- Забезпечувати, щоб діти-інваліди мали право вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що їх стосуються, при цьому їх поглядам надається належна увага відповідно до їхнього віку та зрілості, нарівні з іншими дітьми, і їм надається допомога щодо інвалідності та відповідна віку допомога для реалізації цього права.
- Надавати інформацію дитині та її батькам або іншим опікунам про наявну підтримку відповідно до конкретних потреб [наприклад, пристрої мобільності, правова, медична, психосоціальна підтримка, підтримка психічного здоров'я (дитячі психологи, які навчаються різним дитячим терапіям), грошова допомога, освіта тощо].

- Надавати підтримку батькам або іншим опікунам дітей з обмеженими можливостями для важливої справи створення середовища, яке є недискримінаційним, інклюзивним та доступним для зменшення інвалідності, пов'язаної з порушеннями здоров'я дитини. Важливо уникнути стигматизації або ізолювання дітей.
- Тим, хто доглядає за дітьми з обмеженими можливостями, слід надати рекомендації щодо того, як найкраще підтримувати розвиток дітей та їхні законні права. У разі необхідності батькам або іншим опікунам також слід надавати підтримку для доступу до психосоціальної підтримки.
- Потрібно проаналізувати бар'єри, які обмежують доступ до гуманітарних і соціальних послуг, і виступати за те, щоб послуги були всеосяжними та доступними для дітей з обмеженими можливостями. Залучити дітей з обмеженими можливостями та їхні сім'ї до виявлення бар'єрів, які перешкоджають доступу до заходів із захисту дітей та місць, дружніх до дітей. Попросіть їх висловити пропозиції, як краще усунути бар'єри та покращити доступ.
- Підвищити здатність соціальних працівників та волонтерів розуміти та застосовувати правозахисний підхід до інвалідності разом з доступною комунікацією; інформувати їх про права дітей з інвалідністю та ризики, з якими вони стикаються.
- Виберіть місця для заходів із захисту дітей, які фізично доступні; там, де це неможливо, внесіть необхідні коригування, наприклад, тимчасові пандуси, висококонтрастні вивіски для слабкого зору, інтерпретацію мови жестів тощо.
- Визначити партнерів, які можуть бути в змозі створити потенціал для включення дітей з обмеженими можливостями в програми та основні послуги.